

Torah from Around the World

*De Eeuwige zal macht aan zijn volk verlenen,
de Eeuwige zal zijn volk zegenen met vrede.*

Tehilliem 29:11

Sjabbat 10 februari 2024/1 Adar I 5784, Misjpatiem, Sjmot/Exodus 21:1 - 24:18

Tanach blz. 151 - 159

Haftara: Jesjahoe 66:10 - 23

Tanach blz. 912 - 913

Vertaler: Channa Kistemaker

Commentaar: **Yael Landman** is assistent docent Tanach aan het Jewish Theological Seminary te New York.

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

Waarom vindt de Tora het belangrijk dat gevonden voorwerpen worden terugbezorgd?

Toen ik op de Joodse kleuterschool zat, gebeurde het vaak dat een leerling die een stuk speelgoed of een snack van onbekende herkomst vond, midden in de kamer opstond en riep: "Hashavat avedah! Hasjavat avedah!" in een poging het terug te geven aan de rechtmatige eigenaar. Deze praktijk maakte mij duidelijk

hoe belangrijk de mitswa van het teruggeven van verloren eigendommen (hashavat avedah genaamd) is, die voor het eerst wordt beschreven in sidra Misjpatiem, niet over Koosh-ballen of een paar Dunkaroos, maar met betrekking tot het lastdier van een vijand:

“Als je de os of ezel van je vijand tegenkomt die ronddwaalt, moet je hem terugbrengen.” (Sjemot 23:4)

In de gangbare wetgeving bestaat er geen verplichting om iemands verloren eigendom in veiligheid te brengen en terug te geven. Dus waarom maakt de Tora er een punt van om een dergelijk gebod in te stellen? Waarom specificeert de Tora dat de eigenaar van het verloren dier de vijand van de vinder is, en wat is de reikwijdte van de verantwoordelijkheden van de vinder?

De Mechilta de-Rabbi Ismaël verbindt Sjemot 23:4 met de wet op verloren eigendommen van Dewariem 22:1–3, dat meer details toevoegt over wat te doen bij het vinden van verloren voorwerpen en niet alleen betrekking heeft op dieren maar ook op levenloze, roerende goederen. Volgens Dewariem moet de vinder het verloren bezit niet negeren, maar het liever teruggeven aan de eigenaar (die daar ‘uw broer’ wordt genoemd in plaats van ‘uw vijand’). Maar wat als de eigenaar ver weg woont, of als de vinder niet weet wie de eigenaar is? In dat geval moet de vinder het eigendom thuisbrengen en wachten tot de eigenaar het komt opeisen (“totdat je broer het zoekt”; Dewariem 32:2). De Mechilta de-Rabbi Ismaël borduurt voort op deze woorden: "totdat je broer het zoekt" met drie uitspraken:

Totdat je broer het zoekt: Tot jij je broer zoekt.

Totdat je broer het zoekt: Totdat de publieke omroeper rond is gegaan [om de ontdekking van het verloren bezit aan te kondigen].

Totdat je broer het zoekt: Je moet onderzoeken of ‘jouw broer’ een bedrieger is of niet.

De meest voor de hand liggende interpretatie van de woorden ‘totdat je broer het zoekt’ zou ‘je broer’ nemen als het subject van de actie die wordt aangeduid met ‘zoekt’, zodat de persoon die zoekt ‘je broer’ is, d.w.z. de eigenaar. Bij deze *psjat* lezing van de tekst moet de vinder het verloren voorwerp in zijn huis bewaren totdat de eigenaar het komt zoeken. De eerste verklaring van de Mechilta luidt echter in plaats daarvan ‘je broer’ als het object van zoeken, en begrijpt de vinder als het subject: ‘totdat jij (de vinder) je broer zoekt.’ Deze lezing wordt moeilijk als je probeert het volgende woord –

'het' – in de vertaling op te nemen, maar de Mechilta zet dat woord tussen haakjes met het oog op deze specifieke *derasj*. In plaats daarvan maakt de Mechilta een punt en dringt erop aan dat de vinder actief op zoek gaat naar de eigenaar. Wat is de reikwijdte van deze eis? De Mechilta gaat hier verder op in in zijn tweede en derde commentaar: de vinder moet zorgen voor een openbare proclamatie over het roerend goed, en zodra iemand komt en beweert de eigenaar te zijn, is de vinder verplicht te verifiëren dat die persoon werkelijk de eigenaar is en niet een bedrieger. Deze verplichtingen, die de Mechilta nogal beknopt uiteenzet, worden uitgebreid uitgewerkt in de Misjna en de Tosefta, en nog meer in de Talmoed, waarbij details aan de orde komen zoals waar, wanneer en hoe een vinder de verplichting tot openbare bekendmaking moet nakomen, en onder welke omstandigheden een persoon wordt beschouwd als een 'bedrieger'.

Vergeleken met de Mechilta en andere rabbijnse literatuur leggen de wetten in de Tora over verloren eigendommen een relatief kleine verantwoordelijkheidslast op de vinder. Volgens Dewariem moet de vinder het eigendom rechtstreeks teruggeven of vasthouden totdat de eigenaar komt. De wet in sidra Misjpatiem is zelfs nog beknopter en specifiek: de vinder moet de verloren eigendommen van zijn vijand teruggeven, zonder verdere uitleg. Er wordt in de Tora op geen enkele wijze melding gemaakt van openbare bekendmaking, noch eist de Tora dat de vinder de geloofsbrieven beoordeelt van een persoon die beweert de eigenaar te zijn. De rabbijnse wet geeft de vinder veel werk te doen, veel meer dan wat de Tora lijkt voor te stellen. En daarnaast beantwoordt de rabbijnse wet een hele reeks andere vragen die de Tora niet behandelt: wat voor soort eigendommen moeten worden teruggegeven? Kan de vinder het pand ooit behouden? Hoe lang geldt de teruggaveplicht van gevonden voorwerpen?

Om tot een werkbaar systeem voor de omgang met verloren eigendommen te komen, is het duidelijk dat men naar de halacha moet kijken, en niet alleen naar de wet van de Tora. Wat is dan het punt van die wet hier, als deze zo weinig houvast biedt waar het gaat om details over hoe iemand zijn verplichtingen in de praktijk zou kunnen nakomen?

Juist de beknoptheid van de wetten over verloren eigendommen in de Tora, die door het gedetailleerde karakter van onze rabbijnse bronnen duidelijk wordt, kan ons helpen onze aandacht te richten op datgene wat de Tora wel benadrukt. Sjmot 23:4 stelt een vereiste vast om eigendommen terug te geven, in het bijzonder de eigendommen van iemands vijand (die men juist geneigd is om niet terug te geven), te midden van een reeks wetten die verband houden met het thema rechtvaardigheid; Dewariem stelt in drie

verzen tweemaal dat men het verloren bezit niet mag negeren, en sluit de wet af met de verklaring dat “je niet onverschillig mag blijven” (לֹא תִכַּל לְהִתְעַלֵּם; Dewariem 22:3). Dit is uiteindelijk de waarschuwing en het pleidooi van de Tora: zelfs als het moeilijk is, of omdat de eigenaar van verloren eigendommen de vijand van de vinder is (zoals in Sjemot) of omdat de eigenaar ver weg woont (zoals in Dewariem), is er iets wat juist is om te doen, en zijn wij verplicht om dat te doen.

Het is gemakkelijk om verloren eigendommen te negeren; niemand zou het tenslotte ooit weten. Maar de Tora en de Joodse wet vereisen dat een vinder zijn uiterste best doet, zelfs als dat moeilijk of ongemakkelijk is, en zelfs als niemand ooit het verschil zou weten. Dit is misschien wel de kern van de wet in de Tora over verloren eigendom: hoewel het gemakkelijk zou zijn om niets te doen, mogen we niet onverschillig blijven.